

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและเหตุผลสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีสถานภาพเป็นหน่วยงานของรัฐ ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลเป็นก้อนเดียว (Block Grant Budgeting) โดยรัฐให้ความเป็นอิสระในการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัย ภายใต้พระราชบัญญัติของแต่ละมหาวิทยาลัย นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารการเงินและงบประมาณ การบริหารงานพัสดุ หรือแม้แต่การกำหนดหลักสูตรที่เหมาะสมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ และสอดคล้องความต้องการของประเทศ อยู่ในกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีสำนักงานคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นผู้ตรวจสอบการใช้งบประมาณแผ่นดิน มีคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตรวจสอบความโปร่งใสในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนการพัฒนาคณาภพการอุดมศึกษา

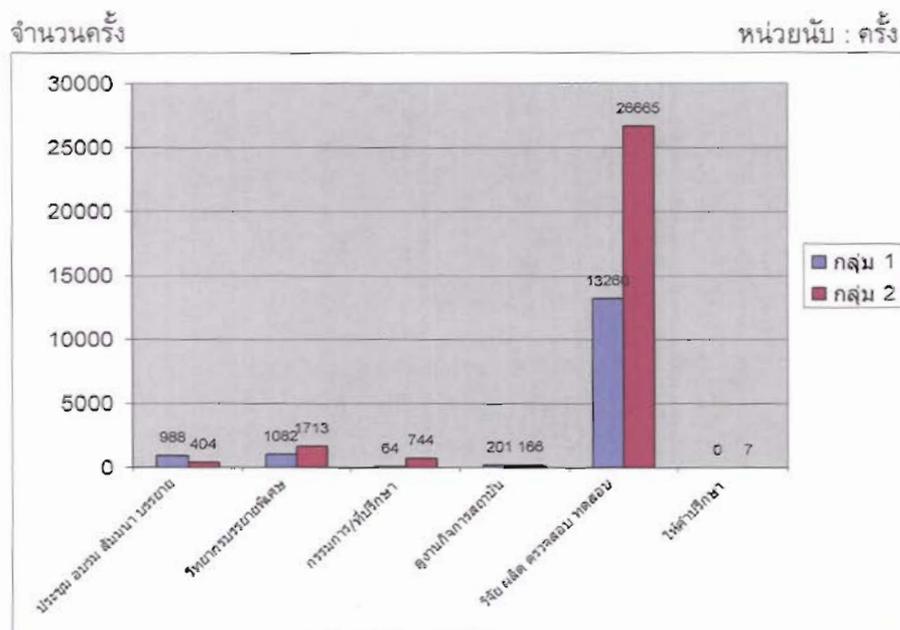
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ได้เตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 ซึ่งบุคลากรใหม่ที่เข้ารับการบรรจุตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 เป็นต้นมาจะมีสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย ปัจจุบันสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มีพนักงานมหาวิทยาลัย ทั้งหมดจำนวน 439 คน แต่การปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ สถาบันยังคงมีภารกิจ 4 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอน การวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นหลัก พร้อมกับการพัฒนาระบบการบริหารจัดการที่เพิ่มความคล่องตัวโดยเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (รายงานประจำปีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2548 : สารอธิการบดี)

ผู้วิจัยได้ศึกษา พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และรายงานประจำปี 2548 ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ทำให้ทราบว่าความเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ นั้น รายได้ของมหาวิทยาลัยจะมีด้วยกันสองทาง คือ เงินอุดหนุนทั่วไปที่รัฐบาลจัดสรรให้เป็นรายปี และ เงินรายได้ที่มหาวิทยาลัยสามารถบริหารจัดการให้เกิดมีรายได้ที่นอกเหนือจากค่าหน่วยกิต อาทิเช่น เงินรายได้จากการวิจัย การให้บริการวิชาการ และเงินรายได้อื่นๆ ซึ่ง มีปี พ.ศ. 2541 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี มีรายได้จากการให้บริการวิชาการสูงขึ้นๆ จนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารายได้จากการให้บริการวิชาการแก่สังคม ของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารายงานบริการวิชาการแก่สังคม ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 ถึง พ.ศ.2547 พบว่าการให้บริการวิชาการแก่สังคม ในหน่วยงานต่างๆ แบ่งการให้บริการออกเป็น 6 ประเภท (รายงานบริการวิชาการแก่สังคม, 2547:5) แบ่งการให้บริการออกเป็น 6 ประเภท คือ (1) การจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และบรรยายพิเศษ (2) การเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ (3) การเป็นกรรมการที่ปรึกษา (4) การจัดศึกษาดูงานกิจการสถาบัน (5) การวิจัย การผลิต การตรวจสอบ และการทดสอบผลิตภัณฑ์ (6) การให้คำปรึกษา

การให้บริการวิชาการแก่สังคม ทั้ง 6 ประเภท มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม 1 คือหน่วยงานระดับสำนัก 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออุตสาหกรรม สำนักพัฒนาเทคนิคศึกษา และศูนย์นวัตกรรมเทคโนโลยีไทย-ฝรั่งเศส กลุ่ม 2 คือหน่วยงานระดับคณะ และวิทยาลัย ได้แก่ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะวิทยาศาสตร์ประยุกต์ คณะเทคโนโลยีการจัดการ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม และศูนย์วิจัยวิจัยศาสตร์และเทคโนโลยี

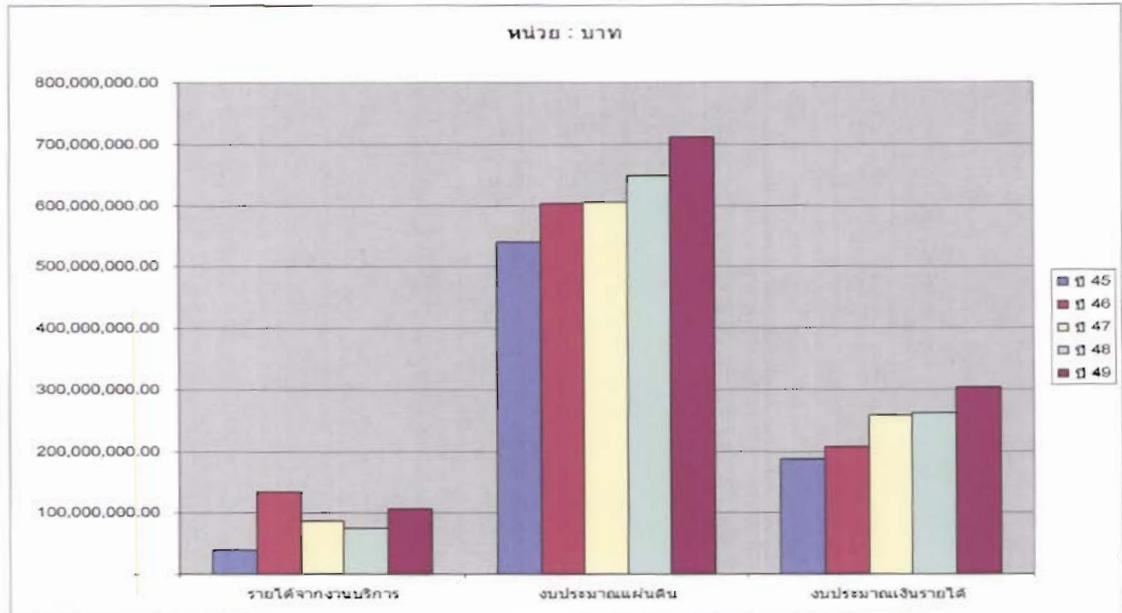
ต่อมาผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการให้บริการวิชาการแก่สังคม ระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง ปี พ.ศ. 2549 ในภาพรวมพบว่า การให้บริการวิชาการแก่สังคม ในแต่ละหน่วยงานดังกล่าว ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ระหว่างปี พ.ศ.2545 ถึง ปี พ.ศ.2549 มีปริมาณการให้บริการวิชาการแก่สังคม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังรูปที่ 1 ภาพที่ 1-1

ภาพที่ 1-1 แสดงการเปรียบเทียบปริมาณการให้บริการวิชาการ ระหว่างปี 2545-2549

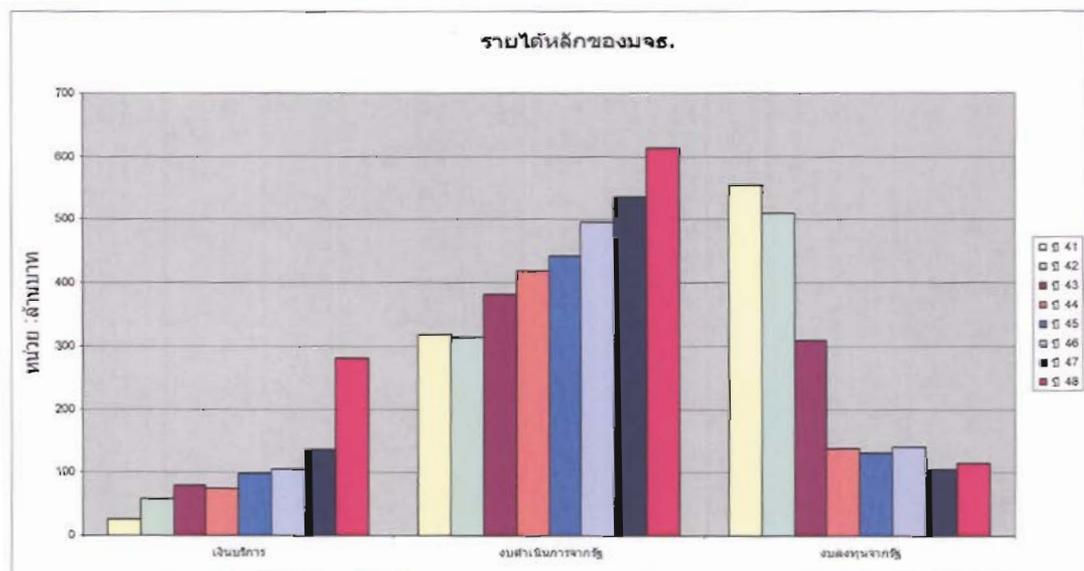
ที่มา กองแผนงาน สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ : 2549

จากภาพที่ 1-1 จะเห็นได้ว่าการให้บริการวิชาการแก่สังคม ทั้ง 6 ประเภทของกลุ่มที่ 1 และ กลุ่มที่ 2 มีปริมาณจำนวนให้บริการ ขึ้นๆ ลงๆ และจำนวนน้อยมาก ซึ่งจะส่งผลต่อเงินรายได้ในภาพรวมของสถาบัน ระหว่างปี พ.ศ. 2545 ถึง 2549 ดังภาพที่ 1-2 ดังนี้

ภาพที่ 1-2 แสดงงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ปี 2545-2549

ที่มา : กองคลัง สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2549

ภาพที่ 1-3 แสดงงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณเงินรายได้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ปี 2541-2548

ที่มา : รายงานประจำปีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2548

จากภาพที่ 1-3 แสดงให้เห็นว่าเงินบริการหรือเงินที่ได้จากการให้บริการวิชาการ ของ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 จะสูงขึ้นๆ ตามลำดับ เมื่อเป็น มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

จากความเป็นมาและเหตุผลสำคัญของปัญหา ดังกล่าวข้างต้น การให้บริการวิชาการแก่ สังคม จึงเป็นภารกิจที่สำคัญเพราะจะเป็นภารกิจที่สามารถสร้างรายได้เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย แต่สถาบันหรือมหาวิทยาลัยจะต้องมีกลไกและรูปแบบการบริหารจัดการที่กะทัดรัด มี ประสิทธิภาพ มีความอิสระ และสอดคล้องกับการเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จึงเป็น สาเหตุประเด็นปัญหาในการทำการวิจัยครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อหารูปแบบการบริหารจัดการ การให้บริการวิชาการแก่สังคม ของมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ

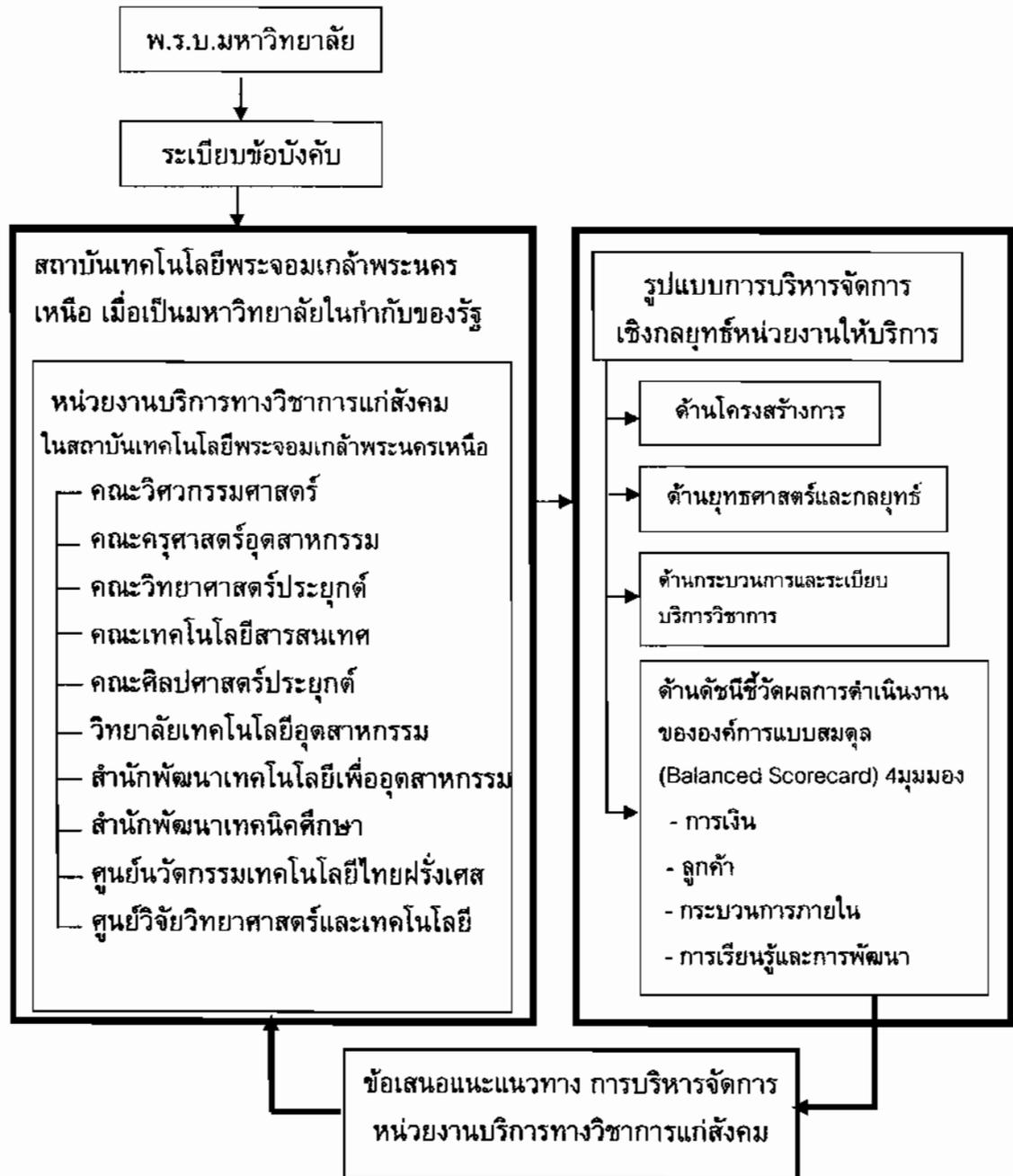
1.2.2 เพื่อสำรวจความคิดเห็นและเสนอรูปแบบการบริหารจัดการ ให้หน่วยงานบริการ วิชาการแก่สังคม ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เมื่อเป็นมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะทำการสำรวจความคิดเห็นเพื่อเสนอรูปแบบการบริหาร หน่วยงานบริการ วิชาการแก่สังคม ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยใน กำกับของรัฐ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1)ด้านโครงสร้างการบริหารงาน 2)ด้านยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ 3)ด้านกระบวนการและระเบียบบริการวิชาการ 4)ด้านดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงาน องค์การแบบสมดุล (Balance Scorecard) ประกอบด้วย 4 มุมมอง คือมุมมองด้านการเงิน มุมมองด้านลูกค้า (ผู้รับบริการ) มุมมองด้านกระบวนการภายใน และมุมมองด้านการเรียนรู้ และการพัฒนา รวมทั้งการหาลำดับความสำคัญประเภทการให้บริการวิชาการแก่สังคม ของ หน่วยงานต่างๆ ภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ โดยประชากร ประกอบด้วยผู้บริหารหน่วยงานบริการวิชาการแก่สังคม ของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ ได้แก่ คณบดี ผู้อำนวยการ หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าศูนย์วิจัยเฉพาะทาง หัวหน้าฝ่าย/แผนก หัวหน้าสำนักงาน และผู้บริหารระดับสูง และผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ที่ปรึกษา อธิการบดี อดีตอธิการบดี อดีตคณบดี และผู้ให้บริการวิชาการ ของสถาบันเทคโนโลยีพระ จอมเกล้าพระนครเหนือ เมื่อเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม 2549

1.4 กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และความสำคัญของปัญหา พอสรุปเป็นกรอบความคิดในการวิจัย (Conceptual frame work) ดังภาพที่ 1-4

ภาพที่ 1-4 กรอบความคิดในการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรโดยทำงานร่วมกับผู้อื่น และใช้ทรัพยากรอื่นๆ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ ด้านกระบวนการและระเบียบบริการวิชาการ และด้านดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานองค์กรแบบสมดุล (Balanced Scorecard)

1.5.2 มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ หมายถึง มหาวิทยาลัยของรัฐ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณของรัฐ แต่รัฐให้ความอิสระในการบริหารจัดการภายใต้พระราชบัญญัติฉบับใหม่ของมหาวิทยาลัย

1.5.3 การให้บริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการออกสู่สังคม แบ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ (1) การจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนา และบรรยายพิเศษ (2) การเป็นวิทยากรบรรยายพิเศษ (3) การเป็นกรรมการที่ปรึกษา (4) การจัดศึกษาดูงานกิจการสถาบัน (5) การวิจัย การผลิต การตรวจสอบ และการทดสอบผลิตภัณฑ์ (6) การให้คำปรึกษา

1.5.4 หน่วยงานให้บริการทางวิชาการแก่สังคม หมายถึง หน่วยงานระดับคณะ และสำนัก หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่า ภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

1.5.5 หน่วยงานจัดบริการ หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการหรือ ประสานงาน ได้แก่ภาควิชา ต่าง ๆ

1.5.6 ผู้บริหารหน่วยงานบริการทางวิชาการแก่สังคม หมายถึง คณบดี ผู้อำนวยการภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

1.5.7 ผู้บริหารหน่วยงานจัดบริการ หมายถึง หัวหน้าภาควิชา หัวหน้าศูนย์วิจัย หัวหน้าแผนก หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าสำนักงานคณบดี และหัวหน้าสำนักงานผู้อำนวยการ ภายในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

1.5.8 ผู้รับบริการ หมายถึง ประชาชนที่มารับบริการโดยตรง หรือผู้ที่มีติดต่อสอบถามข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ผ่านโทรศัพท์ จดหมาย มาที่ส่วนราชการ

1.6 ประโยชน์ของผลการวิจัย

1.6.1 ได้รูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการ สำหรับหน่วยงานบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ที่จะพิจารณานำไปปฏิบัติ เมื่อเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ

1.6.2 เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้กับสถาบันการศึกษาต่างๆ เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการหน่วยงานวิชาการแก่สังคม เมื่อออกเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ